

УДК 378.147:811.111'243

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/93-2-50>**Христина ОСІДАЧ,***orcid.org/0000-0001-7586-5250**викладач кафедри іноземних мов гуманітарно-соціального спрямування
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) khosidach@gmail.com*

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ УСНОГО МОВЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СЕРЕД СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ТЕХНІЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються основні методичні принципи розвитку усного мовлення на заняттях з англійської мови серед іноземних студентів у технічному закладі вищої освіти. Варто зазначити, що у даній статті акцент зроблений на комунікативному підході та необхідності створення мовного середовища, що стимулює автентичну взаємодію, розвиток стратегій вербалізації значень та залучення студентів до реального мовного вибору під час виконання практичних завдань.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та методологічному описі ефективних підходів до розвитку усного мовлення іноземних студентів у технічному закладі вищої освіти шляхом поєднання інтерактивних комунікативних завдань та комп'ютерно-опосередкованих форматів взаємодії.

На основі проаналізованих наукових робіт наголошується, що цінними є вправи, що містять елементи гри, змагання, вибору змісту та спільного прийняття рішень: «Двадцять питань», «Перегони перефразування», «Розповідь-смузка». Вони не лише забезпечують варіативність мовних ситуацій та підвищують мотивацію, але й сприяють гнучкості мовлення, розвитку навичок перефразування, точнішому відбору лексичних одиниць, активізації інтелектуальної уваги студентів-іноземців у технічному закладі вищої освіти.

Значна увага приділяється ролі комп'ютерно-опосередкованого спілкування (електронна пошта, інтернет-форуми, онлайн-чати), яке, на думку дослідників (Bikowski & Kessler, 2002), що не лише надає більше часу для вдумливих відповідей, але й розширює участь тих студентів, які менш активні в аудиторії.

Також, під час дослідження були підтверджені результати про те, що попереднє обговорення теми в онлайн чатах позитивно впливає на якість подальшої усної взаємодії в аудиторії (Chanrungkarnok, 2004). Це особливо важливо для іноземних студентів-інженерів, які часто мають високий рівень технічного мислення, але нижчий рівень соціально-інтерактивної вербальної впевненості в англійській мові, що вимагає додаткових стратегій підтримки.

Отже, поєднання інтерактивних ігор та комп'ютерно-опосередкованих форматів дозволяє цілеспрямовано та ефективно розвивати усне мовлення іноземних студентів у вищих технічних навчальних закладах, забезпечуючи всебічну підтримку формування вербальної компетенції, зокрема, інтеграцію когнітивного, емоційного та соціального компонентів мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: *розвиток усного мовлення, комунікативний підхід, комп'ютерно-опосередкована комунікація, інтерактивні завдання, ігрові технології, студенти-іноземці, технічний заклад вищої освіти.*

Khrystyna OSIDACH,*orcid.org/0000-0001-7586-5250**Lecturer at the Department of Foreign Languages for Humanities
National University "Lviv Polytechnic"
(Lviv, Ukraine) khosidach@gmail.com*

METHODS OF DEVELOPING ORAL SPEAKING SKILLS IN ENGLISH CLASSES AMONG FOREIGN STUDENTS AT A TECHNICAL INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION

The article discusses the main methodological principles of developing oral speech in English classes among foreign students at a technical higher education institution. It should be noted that this article focuses on the communicative approach and the need to create a language environment that stimulates authentic interaction, the development of strategies for verbalising meanings, and the involvement of students in real language choices when performing practical tasks.

The purpose of the article is to provide a theoretical justification and methodological description of effective approaches to developing the oral speech of foreign students in technical higher education institution by combining interactive communicative tasks and computer-mediated formats of interaction.

Based on the analysed scientific works, it is emphasised that exercises containing elements of games, competitions, content selection and joint decision-making are valuable: "Twenty questions", "Paraphrasing races", "Strip story". They not only provide variety in language situations and increase motivation, but also promote flexibility of speech, development of paraphrasing skills, more accurate selection of lexical units, and activation of intellectual attention of foreign students in technical higher education institution.

Considerable attention is paid to the role of computer-mediated communication (e-mail, Internet forums, online chats), which, according to researchers (Bikowski & Kessler, 2002), not only allows more time for thoughtful responses, but also increases the participation of students who are less active in the classroom.

The study also confirmed the findings that prior discussion of the topic in online chats has a positive effect on the quality of subsequent oral interaction in the classroom (Chanrunkanok, 2004). This is especially important for foreign engineering students, who often have a high level of technical thinking but a lower level of social-interactive verbal confidence in English, which requires additional support strategies.

Thus, the combination of interactive games and computer-mediated formats allows for the targeted and effective development of foreign students' oral speech in higher technical educational institutions, providing comprehensive support for the formation of verbal competence, in particular, the integration of cognitive, emotional and social components of speech activity.

Key words: *oral speech development, communicative approach, computer-mediated communication, interactive tasks, gaming technologies, foreign students, technical higher education institution.*

Вступ. У сучасному технічному університеті викладання англійської мови іноземним студентам має свої особливості, так як більшість комунікативних потреб таких студентів пов'язані не лише з базовою повсякденною взаємодією, а й з майбутнім функціонуванням у професійному середовищі, що характеризується високою динамікою, мультикультурною співпрацею та інтенсифікацією цифрових форматів комунікації. Такий контекст робить актуальною проблему розробки ефективних методів розвитку усного мовлення, орієнтованих на когнітивний, емоційний та соціальний виміри іншомовної взаємодії.

Ефективне формування усного мовлення передбачає створення умов для автентичного вибору мовлення, реалізації комунікативного наміру та проблемного формування значення, що стає можливим завдяки залученню інтерактивних ігор, вправ із змагальним компонентом, а також використанню комп'ютерно-опосередкованої комунікації. Поєднання таких підходів дає змогу активізувати мовленнєву ініціативу студентів-іноземців, розширити їхній досвід змістовно мотивованого висловлювання та створити умови для систематичного, поступового підвищення вербальної впевненості на заняттях з англійської мови.

Метою дослідження є окреслення основних теоретичних обґрунтувань та методологічних описів ефективних підходів щодо розвитку усного мовлення серед студентів-іноземців у технічному закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Спілкування іншою мовою означає здатність підтримувати взаємодію та зосереджуватися на змісті, використовувати розмовну граматику, вміти ініціювати, розвивати та змінювати теми, дотримуватися мовних моделей та адаптувати свій стиль мовлення до

ситуації чи контексту.

Варто зазначити, що розмова має як міжособистісні, так і транзакційні цілі. У транзакційному спілкуванні головною метою є передача змісту. Наприклад: пояснення, як дістатися до лікаря, або як описати свої симптоми лікарю.

У міжособистісному спілкуванні головною метою є підтримка стосунків: вітання, компліменти, запрошення, обмін думками, почуттями, соціальними звичаями. Обидва типи розмови часто переплітаються.

Щоб по-справжньому спілкуватися, студенти повинні вміти використовувати розмовну граматику, яка відрізняється від письмової. Вона часто має іншу структуру (наприклад, короткі фрази замість повних речень) та містить розмовні маркери.

Наприклад:

Tom: Hi. What's up?

Ann: Oh, good. Glad I ran into you. What do we have to buy?

Tom: Yeah, I have to buy my art course supplies.

Ann: Me, too.

У розмові іноземні студенти повинні вміти ініціювати, розвивати та змінювати теми. Це включає використання стратегій, що допомагають розвивати діалог, а також вибір відповідних виразів.

Наприклад:

What's up?. By the way... And I also want to say ...

Вищезазначені вислови допомагають підтримувати динаміку розмови. Фактично, участь у розмові також означає можливість чергувати короткі та довгі репліки. Коротка репліка – це лише одне або два твердження, у розмовному спілкуванні.

Довга репліка використовується, коли оратору потрібно щось пояснити, навести приклад з власного досвіду або розповісти історію. Багато

іноземних студентів мають труднощі з довгими репліками, тому вони вимагають від мовця відповідальності за створення послідовності висловлювань, яка б дала слухачеві чітке розуміння сказаного. Це не завжди легко зробити навіть рідною мовою, а іноземною ще складніше.

Деякі студенти мають труднощі як з короткими, так і з довгими репліками. Це може бути результатом попереднього досвіду вивчення мов, але дослідники (Richards & Rodgers, 2001: 15) часто пояснюють це відсутністю стратегій в англійській мові для того, щоб «взяти слово» – наприклад, використання вставних слів (*Mhm, uh-huh*), сигналізуючи про бажання висловитися та швидко додати щось до того, що вже було сказано.

У розмовах з кількома учасниками студенти-іноземці часто чекають паузи, щоб розпочати діалог. У випадку носіїв англійської мови таких пауз може не бути, тому здатність перебивати або вставляти слова в потрібний момент є дуже корисною стратегією.

Спілкування також означає участь у розмовних звичках, багато з яких складаються з послідовності коротких реплік. Такі звички використовуються щодня у звичних ситуаціях – наприклад: купівля газети, привітання друга на вулиці, прощання на вечірці, вибачення перед викладачем, комплімент другові.

Приклад «На вечірці»:

Mrs. Brown: John, would you like some more pasta?

John: No, thank you! That's great, but I'm already full.

Mrs. Brown: Are you sure? There's lots left.

John: Yes, thank you very much. I couldn't eat any more.

Mrs. Brown: All right, but if you change your mind, just have some!

Хоча ці взаємодії не є «сценаріями» для конкретної людини, такі розмови мають усталені моделі та правила.

Адаптація стилю. Комунікація також передбачає вибір стилю мовлення, який відповідає рівню формальності ситуації. Варто навести приклад того, як носії англійської мови адаптують свій стиль, коли запитують когось про час. Від неофіційної до офіційної мови, яка може змінюватися в різних ситуаціях такими способами: *Got the time? What's the time? Do you have the time? Would you know what time it is? Could I trouble you for the time?*

Іноземні студенти мають труднощі з адаптацією стилю, іноді вони звучать надто формальними в неформальних ситуаціях, частково це можна пов'язати з перенесенням правил стилю з рідної

мови. Наприклад, у Сполучених Штатах деякі азійські студенти вимагають прізвищ там, де прийнято використовувати лише імена (наприклад, *Mr. Brown*, замість *John*). Більше того, студенти-іноземці, які не звикли звертатися до старших або людей вищого статусу на ім'я, часто взагалі уникають звертання до них.

З початківцями, особливо з тими, хто знаходиться на рівні «виживання», викладачі традиційно обмежують обсяг розмов, щоб зробити їх керованими та допомогти студентам досягти успіху. Один зі способів, як викладачі роблять це, – контролювати типи запитань: питання «так/ні», альтернативні питання та питання, що визначають їх. Оскільки ці типи запитань зазвичай вимагають коротких однослівних відповідей, студенти можуть зосередитися на розумінні значення самого питання.

Запитання «так/ні»:

Have you done your homework yet?

Do you like learning English online?

Альтернативні запитання:

Do you want tea or coffee?

Shall we meet this morning or this evening?

Ідентифікаційні запитання:

Where do you live now?

How many times a week do you exercise?

Викладачі також обмежують обсяг розмов, використовуючи так звані «квазікомунікативні» вправи, які розроблені для того, щоб дати студентам практикуватися у використанні англійської мови з достатньою вільною формою володіння.

Однією з «квазікомунікативних» діяльностей є практика діалогу. Більшість підручників з англійської як іноземної містять діалоги. Деякі викладачі пишуть власні короткі діалоги, щоб контролювати зміст. На початковому рівні такі діалоги можуть містити корисні розмовні моделі. Розглянемо короткий приклад:

Person A: Can I use your pen for a minute?

Person B: Of course, go ahead.

Person A: Thank you so much.

Деякі викладачі надають перевагу відпрацюванню діалогів за допомогою методики «Читай та дивись угору» («Read and Look Up»), коли іноземні студенти спочатку дивляться на текст (на те, що потрібно сказати), а потім дивляться на співрозмовника та промовляють репліку (а не просто читають її).

З практикою студенти набувають впевненості. У міру того, як новачки розширюють свій словниковий запас та вивчають мовні закономірності, завдання може бути складнішим. У цьому діалозі студенти-іноземці вибирають з доступних варі-

антів залежно від бажаного рівня формальності результату. Важливим є те, що особа В може або прийняти [+], або відмовити [-] на прохання; тоді особа А відповідає згідно ситуації.

Приклад:

Person A: *Can I take your pen for a second?*

Person B: *Yes, of course. No problem. (+)*

Person A: *Could you lend me your book?*

Person B: *Sure. Here it is. (+)*

Person A: *Do you have a spare pencil?*

Person B: *Sorry, I'm using it at the moment. (-)*

Коли студенти стають більш впевненими, викладачі також створюють відкриті діалоги, подібні до цього, які дозволяють мовцю використовувати власну пам'ять:

Person A: *Could I borrow your phone charger for a minute?*

Person B: _____

Person A: _____

«Квазікомунікативні» завдання добре працюють із іноземними студентами, які вже досягли порогу початкового рівня, коли їм потрібно «розігратися», повторити або вивчити нову тему.

Однак на цьому етапі важливо вийти за рамки лише таких вправ, щоб надати студентам більше можливостей для вільного спілкування англійською мовою. Приклади таких завдань дають необхідну мовну практику, яка дозволяє мовцю висловлюватися усно англійською мовою, хоча вони також включають деякі елементи читання та письма.

Використання діалогів, сценок, рольових ігор та імпровізації. Один з видів діяльності, який подобається багатьом студентам-іноземцям, полягає в тому, що вони можуть адаптувати власні діалоги до власних потреб. Коли студенти їх розігрують, вони перетворюються на скетчі, ідея полягає в тому, щоб дати можливість потренуватися, а потім виступити перед групою.

Рольова гра схожа на скетчі, але відрізняється тим, що іноземним студентам не дають готових реплік, а лише опис ситуації та ролі. Важливо пам'ятати, що хоча деякі студенти є природженими виконавцями (акторами), інші – ні, і їм може бути незручно брати участь у таких заходах.

Відео-драма схожа на рольову гру, але записується на відео, щоб студенти-іноземці могли спостерігати за собою та розмірковувати над використанням мови. Це також може призвести до імпровізації.

Ще один спосіб використання відео – запропонувати групі створити власний випуск новин. Наприклад, слід звернути увагу на п'ять ключових питань, які зазвичай ставляться на початку

новинного репортажу: *«Хто або що є предметом розповіді? Що сталося? Коли відбулася подія? Де це сталося? Чому це сталося?»*. Це також знайомить іноземних студентів з основними типами новин, включаючи світові, місцеві, спортивні, кіно, погоду та моду (Sainz, 1993: 41).

Студенти-іноземці також переглядають та практикуються в розумінні відеокліпів новин. Вони приймають рішення щодо того, як створити власний випуск новин, пишуть власні випуски новин (включаючи, як у моїй адаптації цієї вправи, новини про одногрупників та викладачів), а також вирішують, хто буде оголошувати новини та підтримувати інші ролі, такі як техніки чи художники-постановники. Потім студенти створюють новинні репортажі для практики, що записуються на відео. Після перегляду запису викладач може розробити додаткові заняття, які надають конструктивний зворотний зв'язок щодо використання мови кожним студентом.

Робочі групи («Buzz Groups»)

Ця вправа отримала таку назву, тому що іноземні студенти, працюючи над завданням, звучать, як рій бджіл. Щоб створити групу для спілкування, викладач обирає тему, яка, ймовірно, зацікавить студентів і має певну мету. Корисно спробувати виконати автентичні завдання, такі як планування поїздки до музею або організація вечірки чи пікніка. Інші теми можуть базуватися на таких питаннях, як: *«Як поліція може захистити громадськість від злочинців?»* або *«Що таке якісна освіта?»*.

Хоча деякі види групової роботи в «робочих групах» можна проводити майже з будь-якою групою студентів, деякі можуть бути спеціально розроблені для конкретної групи.

Ігри та пов'язані з ними види діяльності. Викладачі англійської як другої мови грають у ігри на тему розмовної англійської мови. Існує багато видів ігор: для вивчення граматики, словникового запасу, правопису та вимови; є ігри з картинками, психологічні ігри, ігри, щоб покращити пам'ять, ігри на вгадування, карткові ігри та настільні ігри.

Одна з відомих ігор – «Двадцять запитань» («Twenty questions»), у яких студенти-іноземці обирають англійську мову, щоб озвучити варіанти відповідей за допомогою питання з відповідями «так»/«ні». Для гри двоє студентів вибирають предмет в аудиторії (наприклад, ручку, або календар), а їхні одногрупники мають двадцять спроб вгадати, що це за предмет.

У змаганнях з перефразування викладач поділяє іноземних студентів на групи, дає кожній групі одне речення та три хвилини, щоб придумати яко-

мога більше можливих варіантів перефразу цього речення. Кожен прийнятий перефраз оцінюється в один бал. Перемагає команда з найбільшою кількістю балів.

У грі «Розповідь-смужка» («Strip story») студентів ділять на невеликі групи та дають один або два рядки короткого оповідання. Їм не дозволяється показувати свої рядки іншим студентам. Натомість вони мають домовитися, хто після кого читає: перший рядок, другий рядок тощо. Повільно вони складають історію. Інший варіант гри полягає в тому, щоб забрати смужки після того, як їх прочитано, і попросити студентів-іноземців відтворити розповідь по пам'яті. Також є варіанти з картинками, де студенти складають комікс та описують його іншим, не показуючи картинки.

Ще одна гра – це вправа на зіставлення під назвою «Однакове чи відмінне» («Same or Different»). Студентів об'єднують у пари та дають два набори зображень: набір А та набір Б.

Деякі зображення в обох наборах однакові, а деякі різні. Не показуючи один одному зображень і маючи обмежений час, необхідно вирішити, які зображення однакові, а які різні.

Комп'ютерно-опосередковане спілкування. Останнім часом комп'ютерні технології також увійшли й до занять із розмовної англійської мови. Існує багато способів залучити іноземних студентів до комп'ютерно-опосередкованої комунікації.

Перше, що спадає на думку, це електронна пошта. Хоча електронна пошта надає можливості для спілкування, вона лише частково створює розмову.

Вона може включати скорочену «письмову» граматику, стиль питань і відповідей та контент, який підходить як для неофіційного, так і для офіційного спілкування.

Електронне листування характеризується відкритою усною мовою, невербальними сигналами, звичними розмовними моделями.

Форуми пропонують ще один спосіб спілкування. Студенти-іноземці відвідують вебсайт, щоб приєднатися до онлайн-спільноти, де вони можуть читати та публікувати повідомлення.

Як зазначають Біковські та Кесслер (Bikowski & Kessler, 2002: 27), серед переваг використання таких форумів є те, що студентам потрібні лише базові навички роботи з комп'ютером та Інтернетом, щоб спілкуватися будь-де та будь-коли, маючи доступ до мережі.

Інші переваги включають можливість для кожного іноземного студента брати участь, а не лише для найактивніших, зменшення сором'язливості, готовність ризикувати, висловлюючи свої ідеї,

більше часу для формулювання думок та можливість робити більш вдумливі коментарі, ніж у живих розмовах.

Однак, як і у випадку з електронною поштою, таке асинхронне спілкування (тобто між користувачами, які не перебувають онлайн одночасно) лише частково розвиває усні навички.

Ще один спосіб залучити студентів до комп'ютерного спілкування – це використання інтернет-чату. Для цього викладачу та іноземним студентам потрібне програмне забезпечення, яке забезпечує доступ до чату, де невеликі або великі групи можуть спілкуватися на заздалегідь визначені або спонтанно обрані теми.

На відміну від електронної пошти чи форумів, онлайн-чат дозволяє синхронні розмови. Хоча учасники друкують текст і не можуть бачити один одного, чат точніше відтворює розмову, оскільки учасники реагують на думки та запитання реальних людей.

Хоча використання комп'ютерних засобів комунікації (форумів, чатів) може бути корисним для студентів-іноземців, які хочуть покращити свої комунікативні навички, залишається питання, чи дійсно вони допомагають розвивати навички особистого спілкування.

Дослідження на цю тему зустрічаються у роботах Чанрунганок П. (Chanrunkanok, 2004), де систематично використовувались моделі взаємодії між тими, хто вивчає англійську мову, та викладачами. Прослідковується порівняння підготовки до живих дискусій за допомогою матеріалів для читання та за допомогою форумів або чатів.

Результати показали, що коли іноземні студенти обговорювали тему онлайн перед зустріччю в аудиторії, вони були більш залучені до критичного мислення, глибше аналізували зміст, самостійно шукали значення та використовували складнішу мову. Ці результати свідчать про те, що використання форумів та чатів має цінність, особливо якщо студенти можуть зустрітися для подальших обговорень особисто.

Висновки. Розвиток усного мовлення студентів-іноземців у технічному закладі вищої освіти вимагає спеціально організованої методики, яка враховує їхні лінгвістичні, соціокультурні та професійні потреби. Ефективність викладання англійської мови значно зростає у зв'язку з активним використанням комунікативних завдань, ролевих ігор, ситуативних діалогів та моделювання реального професійного спілкування. Саме такі методи забезпечують можливість використовувати англійську мову для реального спілкування, а не лише засвоєння граматичного матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конопляник Л. Особливості навчання читанню англійською мовою в технічному вузі та його зв'язки з іншими видами мовленнєвої діяльності. *Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. пр.* 2004. Вип. 11. Кн. 2. С. 223–225.
2. Костик Є. В., Матієнко О. С. Формування англомовної мовленнєвої компетентності у процесі підготовки фахівців немовних спеціальностей. *Інноваційна педагогіка*. 2024. № 72. С. 221–225.
3. Bikowski D., Kessler G. Making the Most of Discussion Boards in the ESL Classroom. *TESOL Journal*. 2002. 11(3). P. 27–30.
4. Chanrunghanok P. A naturalistic study of the integration of computer-mediated communication into oral discussion in an EFL college classroom in Thailand. PhD dissertation. Indiana University. Bloomington, IN. 2004.
5. Richards J. C., Rodgers T. Approaches and methods in language teaching. 2nd ed. New York: Cambridge University Press. 2001.
6. Sainz M. J. "Good evening, and welcome to this edition of the news." *TESOL Journal* 3. 1993. No. 1. P. 41–42.

REFERENCES

1. Konoplianyk L. (2004) Osoblyvosti navchannia chytanniu anhliiskoiu movoiu v tekhnichnomu vuzi ta yoho zviazky z inshymy vydamy movlennievoi diialnosti [Peculiarities of teaching reading in English at a technical university and its connection with other types of speech activity]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu: zb. nauk. pr. Vyp. 11. Kn. 2. S. 223–225.* [in Ukrainian].
2. Kostyk Ye. V., Matiienko O. S. (2024) Formuvannia anhlo movnoi movlennievoi kompetentnosti u protsesi pidhotovky fakhivtsiv nemovnykh spetsialnostei [Formation of English-language speech competence in the process of training specialists in non-language specialties]. *Innovatsiina pedahohika*. № 72. S. 221–225. [in Ukrainian].
3. Bikowski D., Kessler G. (2002). Making the Most of Discussion Boards in the ESL Classroom. *TESOL Journal*. 11(3). P. 27–30.
4. Chanrunghanok P. (2004) A naturalistic study of the integration of computer-mediated communication into oral discussion in an EFL college classroom in Thailand. PhD dissertation. Indiana University. Bloomington, IN.
5. Richards J. C., Rodgers T. (2001) Approaches and methods in language teaching. 2nd ed. New York: Cambridge University Press.
6. Sainz M. J. (1993) "Good evening, and welcome to this edition of the news." *TESOL Journal* 3. No. 1. P. 41–42.

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.12.2025

Дата публікації: 30.12.2025